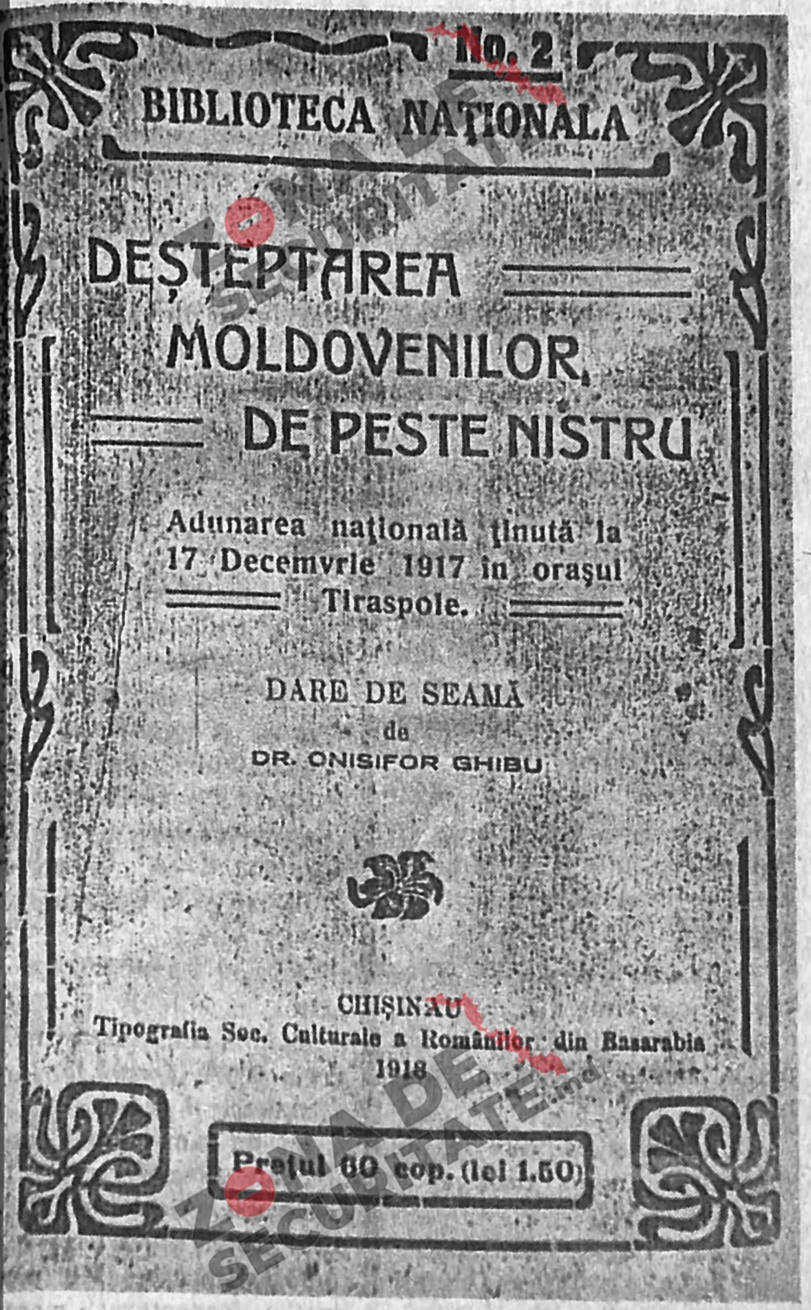

DEȘTEPTAREA MOLDOVENILOR DE PESTE NISTRU

(Urmare. Vezi începutul în nr. 187).

darea de seamă despre **Adunarea naționalităților din Austria**, ținută acolo cu cîteva zile în urmă și dezbaterile de acolo ne fac să ne oprim pe larg asupra stărilor din Austria, unde naționalitățile merg chiar și în aceste vremuri, spre o și mai desăvîrșită robie de cum a fost robia blestemată de pînă acum.

Cînd vedem libertatea deplină pe care a adus-o Revoluția rusească pe seama tuturor naționalităților din Rusia, ne pătrundem însă tot mai mult de încredințarea, că războiul acesta va trebui totuș, la sfîrșit, să aducă dreptatea așteptată și pentru naționalitățile din celălalt stat poliglot al Europei, din Austro-Ungaria. Altfel mintea sănătoasă nu poate înțelege sfîrșitul grozavului măcel de acum. Ar fi o nebunie să crezi că e un lucru logic și drept ca să fie chemați la deplină viață națională Moldovenii de peste Nistru, cari n-au nici istorie, nici cultură, iar Romanii din Transilvania, cari au o istorie de peste o mie de ani, cari au o înaltă conștiință națională și o cultură destul de frumoasă, să ajungă în și mai grea robie la Unguri, de cum au fost pînă acum?

Nu, mintea noastră crede că grozava tragedie de acum a omenirii se va sfîrși cu învierea dreptății pentru toți și că neamul nostru întreg care a suferit totdeauna atît de mult, va ieși, în sfîrșit, la liman.

Cu astfel de gînduri trenul ne duce peste Nistru. Trecînd rîul acesta care a fost o atît de dureroasă graniță pentru neamul nostru, prin suflet ne trece un fior nelămurit. Ni se pare că trebue să călcăm cu simțăminte de adîncă cucernicie pe acest pămînt sfințit de durerea mută de sute de ani a fraților noștri pierduți, în căutarea cărora suntem acum...

Cine știe ce vom găsi aici? Poate că vom da peste niște rătăciți cari vor rîde de noi, cînd îi vom numi «frați»: poate că vorbele noastre vor răsuna ca ale celui ce vorbește în pustie... Cine știe?..

IN TIRASPOLE

Ajungem la Tiraspole Duminecă dimineața. Plecăm îndată în oraș la **Comitetul soldaților și muncitorilor**, unde trebuie să se țină adunarea. Pe drum întîlnim dărămăturile fostei fabrici de spirt, arsă de tovarășii în răscoala lor contra băuturilor atît de ispititoare...

La comitet găsim pe însuflețitul soldat **Toma Jalbă**, care a spus la congresul de la Chișinău istoricele cuvinte, că dacă Basarabenii vor uita pe frații lor de peste Nistru, aceștia vor săpa malul rîului pe dincolo de unde trăiesc moldovenii, pentru ca astfel să fie la un loc toți frații. Ne interesăm să aflăm de la D-să știri despre adunare, și după ce ni se spune că ea se va începe după amiazi, mergem la **Zemstva ținutală** pentru a intra acolo în legătură cu secția învățămîntului în ce privește treaba școalei moldovenești. Mergînd înainte pe stradă (uliță) întîlnim niște soldați moldoveni, printre cari și un ofițer. Acesta purta tricolorul romanesc la piept, dar culorile (florile) nu erau așezate unele lîngă altele cum trebue, adecă: roșu, galven și albastru, ci roșu, albastru și galben. Dragul de el: în însuflețirea lui națională, frățele nostru voia cu orice preț să-și arate și în afară dragostea de neam pe care o simte în sufletul său, dar el n-avea de unde să știe bine cari sunt culorile neamului? Undeva le-a văzut el, dar se vede că nu le-a ținut bine minte.

Sărmanii moldoveni! Ei n-au avut pînă acum steag, și n-au avut o deviză! Dar acum, de azi înainte ei vor avea tot ce le trebuie, în rînd cu ceilalți Români!

VOLUNTARI ARDELENI LA TIRASPOLE

În stradă întîlnim și un voluntar Bănățean, de la care aflăm că **în Tiraspole sunt peste o sută de voluntari ardeleni**, care fac paza unor depozite. Aflăm cu uimire că o parte a voluntarilor ardeleni păzesc depozitele de munuțiuni ale Rușilor, după ce soldații acestora au fugit.

Biet Ardeal, în loc ca Rușii să păzească depozitele românești de la Alba-Iulia, ai ajuns să păzești tu magaziile rusești de la Tiraspole! Credem că în cartea dreptății va fi însemnat odată și acest amănunt dureros, pe lîngă multe altele și mai jalnice decît acesta.

În drumul nostru spre Zemstvă întîlnesc și pe prietenul meu **Dr. Ioan Răducanu** profesor de la București, care e însărcinat cu cumpărarea de articole de hrană pentru România.

LA ZEMSTVA ȚINUTALĂ

O fierbere ca la un iarmaroc. Deși Duminică, astăzi se ține Adunarea Zemstvei. Sunt și cîțiva moldoveni printre **glasnici** (membri cu drept de vot).

Îl căutăm pe povățuitorul trebii învățămîntului, care e un ucrainean și care nu spune că congresul învățătorilor, mîntuit cu o zi înainte, precum și Adunarea Zemstvei au hotărît, că **naționalitățile din Ucraina sunt slobode să-și întocmească școlile pe temeiuri naționale, după plac.** Întîlnesc pe o doamnă învățătoare, care mi-a fost elevă astă vară la cursurile de învățători. Se bucură și dînsa de întîlnire, mă bucur și eu. Întrebăm dacă n-am putea găsi cîțiva învățători moldoveni, cu care să se poată începe o lucrare națională mai serioasă, dar ni se spune, că în ținut nu sunt decît vreo 3—4 învățători moldoveni, — ceea ce nu ne vine să credem. După ce facem cunoștință cu învățătorii **Teodosie Mălaiu din Speia, Mihail Moscalencu, Alexandru Todorașcu și Diaconu**, cerem să ni se arate izvodul învățătorilor din ținut, și cînd le petrecem numele tuturor, găsim la vreo 40 de moldoveni!

Alcătuim îndată o comisie școlară moldovenească, și hotărîm ca toți învățătorii de mai sus să fie chemați pe ziua de 28 Decembrie la cel dintîi congres al învățătorilor moldoveni din ținutul Tiraspolului, în care să se ia măsurile practice pentru naționalizarea cît mai în grabă a școalelor moldovenești.

Luăm de la Zemstvă și niște date statistice despre care însă ni se spune că sunt greșite, mai ales din punctul nostru de vedere. Iată acele date cu privire la procentul naționalităților din ținut:

34% Ucraineni
25% Moldoveni
16% Velicorusi
10% Nemți
9% Jidani
3% Bulgari
1% Alții.

LECAREA ȘI CALATORIA

O călătorie în aceste vre-uri, cînd trenurile sunt tixi- de tovarăși cari fug de la ont, e un lucru îngrozitor de reu. De aceea nici nu putea vorba de a încerca așa ceva. Mulțumită bunei voințe a ului minist u moldovan de ii ferate, d. Codreanu, s-a găt însă un chip de a face aceă călătorie, și încă foarte bie și foarte plăcut, într-un fruos vagon de clasa I, legat de n tren de marfă. Ce e rept, călătoria a fost am lungă, căci am stat jumătate de zi în vagon pînă ând ne-am văzut odată plecați, dar lungimea drumului nu ne-a fost spre pagubă. Timpul a trecut destul de repede în cetirea unor cărți și gazete și în desbaterea feluritelor probleme naționale. Am cetit cu multă mirare cărticica d-lui **T. Burada «O călătorie în satele moldovenești din gubernia Chersonului (1882)»**, din care am aflat că obiceiurile din aceste sate sunt și astăzi aproape aceleași ca în Basarabia și ca în Transilvania, și că limba, afară de o oarecare înrîurire rusească e ca și la noi. Cărticica lui Burada ne făcea să simțim că nu mergem spre o țară străină, ci spre o țară în care ne vom simți ca și la noi acasă. Mai cetim din **«România Mare»** de la Chiev

ZONA DE SECURITATE .md

Ne pare rău că nu putem afla date și despre celelalte ținuturi, ca Ananiev, Elisavetgrad, Balta și celelalte.

Între aceea, se apropie ceasul deschiderii Adunării și trebuie să ne grăbim spre localul Comitetului soldaților și muncitorilor.

ADUNAREA MOLDOVENILOR

Cînd am intrat în sala de adunare, o privelişte nespus de frumoasă ni se deschidea înaintea ochilor. Printre cei vr-o 50—60 de Moldoveni întîlnim tot pe atîția ardeleni și bucovineni, cari auzind de sărbarea fraților lor, s-au grăbit să se bucure dimpreună cu ei. O mare bucurie i-a cuprins pe toți, cînd au aflat cine suntem și de unde venim, mai ales că nu venisem cu mîna goală, ci le aduserăm cărți și gazete moldovenești și românești. Erau foarte mîngîiți cînd le-am dat **«Ardealul»** și cînd au putut să cetească lucruri și știri despre țara lor, pentru care s-au hotărît să între din nou în foc. Sărmanii mei frați, mă simt așa de umilit că numai atîta pot face pentru voi, și am o singură mîngîiere, că vouă și atîta vă ajunge.

Printre ardeleni și bucovineni sunt și cîțiva soldați români, aduși aici de același dor de a se împărtăși cu sufletul la marea taină, a cărei săvîrșire se începe acum.

DESCHIDEREA ADUNARII

După ce toți cei de față își stîmpăra setea sufletului cetind gazetele cari li s-au împărțit, președintele comitetului de organizare, **sublocotenentul Bulat**, deschide ședința, rostind cu glas tremurînd următoarea cuvîntare:

FRAȚILOR MOLDOVENI,

Vă mulțumesc în numele comitetului organizatoric că ați alergat la chemarea noastră. Se bucură inima în mine că v-ați grăbit să veniți la această adunare.

Văd că s-a înfierbîntat în vinele D-voastră sîngele cel frățesc. Noi Moldovenii di părțile acestea am stat pîn acum ca într-o pădure întun coasă. Revoluția rusească a fi cut, ca cum ai zice, o masă pl nă cu bucate alese și a zis ti turora: întindeți mîna și lua ce vă dorește inima. Toți s-a grăbit, fraților, să ia ceea c le trebuia, numai noi am sta pe loc, parcă nouă nu ni-ar fost a mînca. Pretutindenea î Rusia noroadele strigau cerîn slobozenie și pămînt. Mă dure inima că nu-i auzeam și p frații mei din ținutul Hersonu lui și al Podoliei strigînd as fel. Unde sunt ei? Unde sun ei acuma, cînd s-a copt pâne pe deal și cînd se cosesc snc pii? Nenorociții, mă tem că s vor deștepta prea tîrziu, cîn snopii vor fi cărați și cînd lo cul va rămînea fără de nimi pe el.

În ziua de 21 Octombrie dimpreună cu alți frați am lu at parte la congresul ostașilo moldoveni din Basarabia, ca re s-a ținut la Chișinău. Aco lo am văzut că frații noștri ba sarabeni au lucrat pentru trea ba națională. Noi i-am întrebat dacă lucrul acela e și pentru noi, sau numai pentru ei? E mi-au răspuns: Dumneata aca să ai frați? Eu am zis: am. Dar cum trăiesc ei, toți într-o casă sau deosebiți? Eu le-am răspuns: deosebiți. Da pentru treburile de la casa fratelui d-ta le porți grije d-ta, ori poartă ei? Cu bună seamă că la casa lui își poartă el trebile, iar la casa mea eu. Apoi dacă e așa — mi-au zis ei — D-ta vei înțelege că și noi facem aici ceea ce ne trebue nouă, iar dacă vă trebue și D-voastră ceva, trebue să vă faceți înșivă. Apucați-vă singuri de lucru, și apoi dacă vă va trebui ajutor, cereți și vă vom ajuta. Și așa, fraților, ne-am apucat noi de lucru, cîțiva moscali moldoveni, cari ne-am hotărît să deșteptăm pe părinții și frații noștri și să le spunem ce vremuri sunt acestea și ce trebuie noi să facem.

(Va urma).